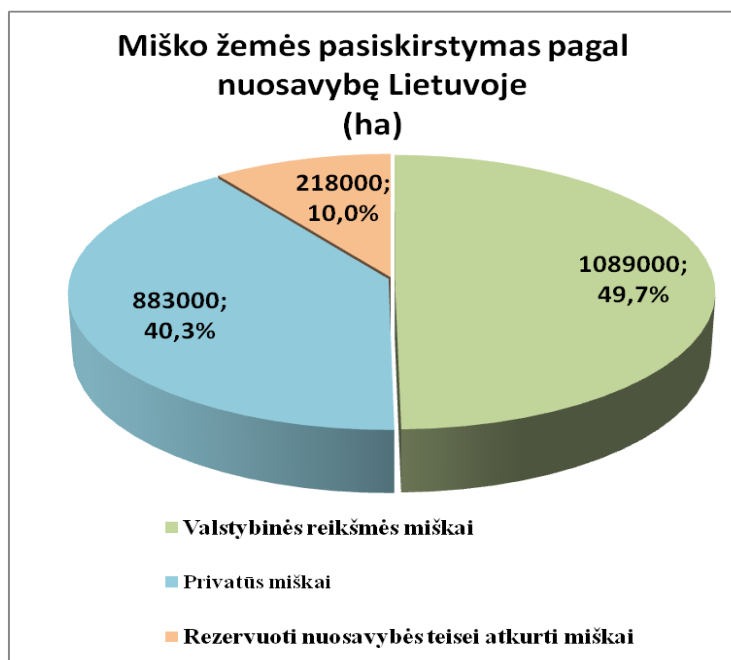

DĖL MIŠKŲ ĮSTATYMO PATAISŲ

1. ESAMA SITUACIJA

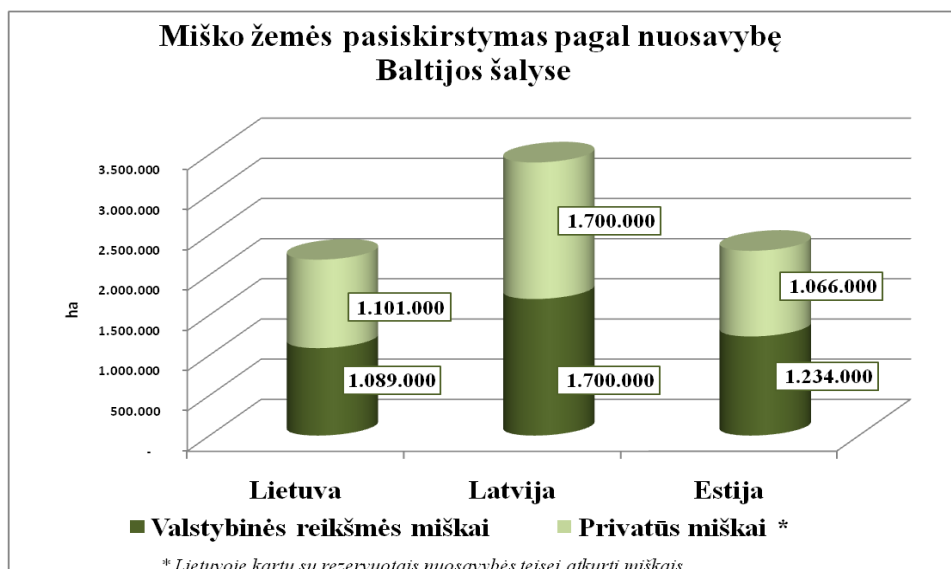
1.1. Miškų nuosavybės ir administracinis pasiskirstymas

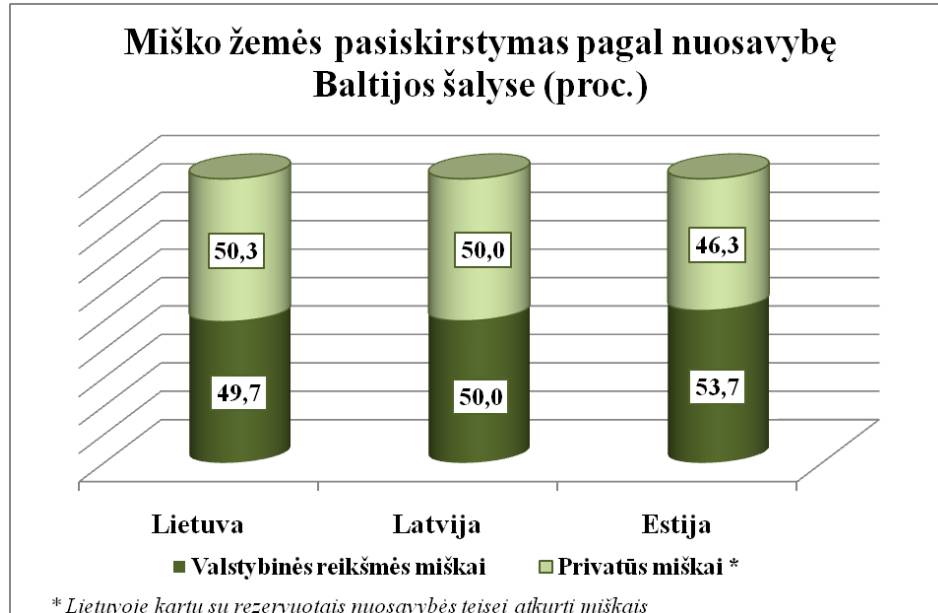
Lietuvoje apie pusę visos miško žemės sudaro valstybinės reikšmės miškai - apie 1089 tūkstančių ha, privačių miškų teritorija yra apie 883 tūkstančių ha. Privačius miškus valdo apie 250,1 tūkstančių savininkų, tuo tarpu valstybinius miškus, apjungus 42 urėdijas, valdo vienas juridinis asmuo.

1.2. Baltijos šalių palyginimas

Bendras miško žemės plotas Lietuvoje yra 2,2 mln ha, Estijoje - 2,3 mln ha, Latvijoje – 3,4 mln ha.

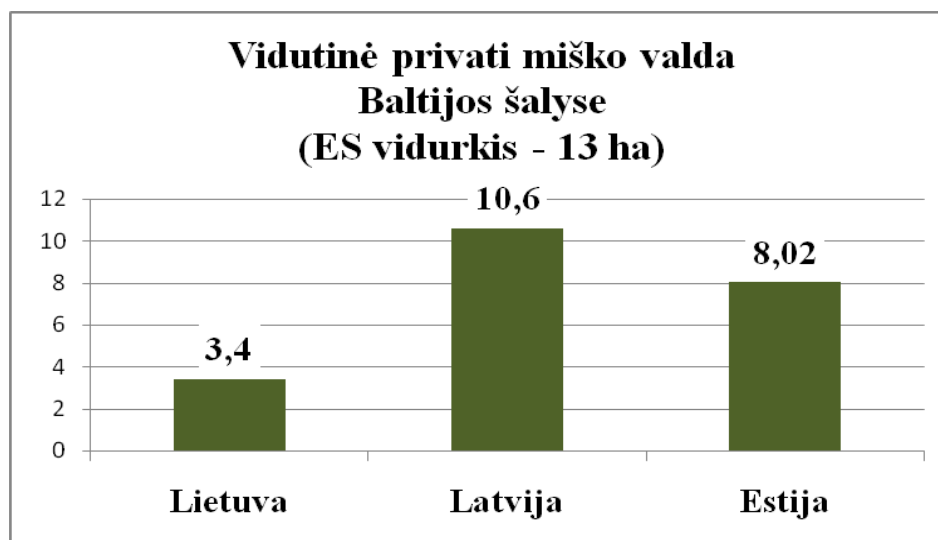

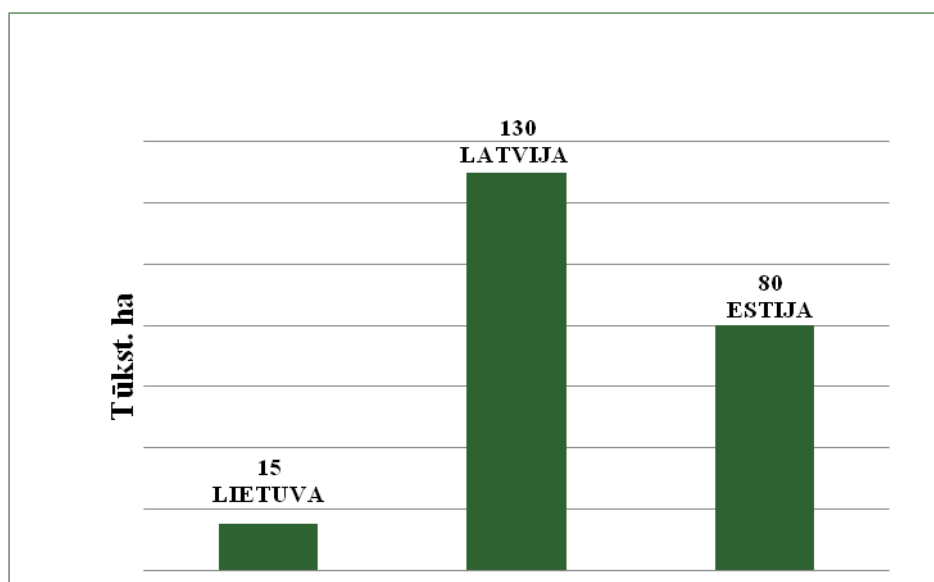
Lietuva iš kitų Baltijos šalių išsiskiria didžiausiu privačių miškų savininkų skaičiumi - virš 250 tūkstančių. Tai yra 2 kartus daugiau, negu privačių miškų savininkų Estijoje.

Didelis privačių miškų savininkų skaičius sąlygoja vidutinės privataus miško valdos dydį, kuris yra mažiausias iš visų Baltijos šalių. Lietuvoje vidutinė privati miško valda yra apie 3,4 ha, t.y. 3 kartus mažesnė, negu Estijoje ir 4 kartus mažesnė, negu Europos Sąjungos vidurkis.

Lyginant Baltijos šalis pagal didžiausią privataus miško valdą, registruotą vieno asmens vardu, pirmauja Latvija (130 ha), antroje vietoje yra Estija (80 ha) ir paskutinė - Lietuva, kurioje didžiausia privati miško valda, registruota vieno asmens vardu, yra tik 15 ha.

Palyginimui - valstybinių miškų valdytojas Lietuvoje turi apie 10889 tūkst. ha miško valdą. Šiai dienai apribojimų dėl miško valdos dydžio nėra nei fiziniams, nei juridiniams asmenims.

2. MIŠKŲ ĮSTATYMO PROJEKTAI

2.1. Projektų autoriai ir siūlomi įvesti apribojimai

Projektas	Siūlomas apribojimas	Autorius
NR. 1 reg. data 2017-04-05	Fiziniais ir juridiniams asmenims, užsieniečiams ir užsienio juridiniams asmenims bei susijusiems asmenims, galima įsigyti tiek miškų Lietuvos teritorijoje, kad bendras jų plotas nebūtų didesnis kaip 500 ha.	Seimo narys: Petras Gražulis
NR. 2 reg. data 2018-05-29	Asmuo ar susiję asmenys gali įsigyti tiek miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos teritorijoje, kad bendras jiems priklausantis iš valstybės ir kitų asmenų įsigytos miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis kaip 1000 ha.	Seimo narys: Jurgis Razma
NR. 3 reg. data 2018-06-01	Asmuo ar susiję asmenys gali įsigyti tiek miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos teritorijoje, kad bendras jiems priklausantis iš valstybės ir kitų asmenų įsigytos miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis kaip 1500 ha.	Seimo narių grupė: Kęstutis Mažeika Virginija Vingrienė Kęstutis Bacvinka Viktoras Rinkevičius Audrys Šimas Petras Nevulis Valius Ažuolas Dainius Gaižauskas

2.2. Deklaruojami įstatymo projekto tikslai

Projektas Nr. 1 Petras Gražulis	- panaikinti galimybę įsigyti Lietuvos miškų plotus užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, tačiau turinčioms civilinį teisnumą pagal tų valstybių įstatymus; - nustatyti maksimalų miškų plotą, t.y. 500 ha, kurį gali įsigyti fiziniai, juridiniai asmenys bei užsieniečiai ir užsienio juridiniai asmenys, taip pat susiję asmenys;
Projektas Nr. 2 Jurgis Razma	- kuo labiau išsaugoti natūralius Lietuvos miškus, apsaugoti juos nuo pavertimo pramoniniais miškais bei siekiant išvengti miškų valdymo koncentracijos kelių privačių korporacijų rankose;
Projektas Nr. 3 Teikia Seimo narių grupė	- išvengti miškų ūkio paskirties žemės koncentracijos, kryptančios intensyvaus miškininkavimo tikslais; - sumažinti neigiamą pramoninio miško kirtimo įtaką aplinkosauginiams, kraštovaizdžio, rekreaciniams, bioįvairovės aspektams.

2.3. Galimybės pasiekti projektuose keliamus tikslus

Keliamų projektuose tikslų gali nepavykti pasiekti dėl Miškų ūkio strategiją formuojančių Aplinkos ministerijos, Vyriausybės ir kitų institucijų pozicijos.

Už miškų ūkį atsakinga Aplinkos ministerija bei Vyriausybė pripažįsta, kad mažose valdose neįmanomas racionalus ūkininkavimas. Valdų stambinimas ne tik teigiamai atsilieptų privačių miškų konkurencingumui (mažesni administravimo kaštai, miškų sertifikavimas), bet ir sudarytų prielaidas investuoti į gamtotvarkines priemones.

2.3.1. Aplinkos ministerijos pozicija

„Atkreipiame dėmesį, kad ūkininkavimas miške nėra kasmetinis kaip žemės ūkyje. Miškas kertamas kas keliasdešimt metų. Vidutiniškai Lietuvoje kasmet pagrindiniais miško kirtiais naudojama tike apie 1,3 proc. miškų ploto. Esant intensyviai nuolatinei miškų ūkio veiklai ir tolygiai medynų struktūrai, kasmet naudojamas miško plotas gali siekti iki 2 proc. miško valdos dydžio. Taigi, ekonomiškai efektyviam ir darniam ūkininkavimui miške reikėtų bent keliasdešimties tūkstančių ha miško. Miškų mokslo atstovai teigia, kad norint pasiekti bent mikto įmonės dydį (2 mln. eurų metinių pajamų) reikalinga per 10 tūkst. ha miško.”

AM pripažįsta, kad „Dėl nepakankamo ir epizodiško finansavimo bei skirtingo miškų urėdijų vadovų požiūrio į gamtotvarkos priemonių miškuose vykdymą **neužtikrinama derama aplinkosauga ir miškų ekologinių funkcijų palaikymas**“

2.3.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pozicija

LRV 2012 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 569 patvirtino Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programą, kurioje teigiama:

„Privačių miškų ūkis Lietuvoje – tai smulkių valdų (vidutiniškai 3,3 hektaro) ūkis, kuriame dažniausiai individualią veiklą vykdo savininkai (jų itin daug – apie 244 tūkstančiai). Apie 28 procentai visų privačių miško valdų valdomos bendrosios nuosavybės teise. Kaip svarbiausią ūkininkavimo tikslą dauguma miško savininkų nurodo apsirūpinimą kuru (malkomis) ar kita mediena savo reikmėms. Kadangi smulkių valdų miškas yra nepagrindinis pajamų šaltinis jų savininkams, tai miško savininkai dažnai būna nepakankamai motyvuoti vykdyti pačius medienos ruošos darbus ir tiekti medieną rinkai, o ypač nelinkę investuoti į mažo pelningumo ir didesnės finansinių nuostolių rizikos veiklą. Tokia padėtis privačiuose miškuose iš esmės nepalanki privačių miškų ūkio plėtrai, todėl reikia papildomų skatinimo priemonių, kurios leistų didinti privačių miškų ūkio ekonominį efektyvumą ir konkurencingumą.“

2.3.3. Seimo Teisės departamento pozicija

Teisės departamentas Išvadoje dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-2288 pateikė pastabą, kad Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti nuostata: „Asmuo ar susiję asmenys gali įsigyti tiek miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos teritorijoje, kad bendras jiems priklausantis iš valstybės ir kitų asmenų įsigytos miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis kaip 1500 ha“, aiškinamajame rašte *nenurodant kodėl būtent toks maksimalus plotas nustatomas ir kokios priežastys apskritai lemia siekį apriboti privatiems asmenims priklausančių miškų ūkio paskirties žemės plotą, galimai prieštarauja tikslingumo ir proporcingumo principams.*

Įstatymo projektu ribojant privačios nuosavybės teisę siekiama nustatyti tokio ribojimo apsaugos mechanizmą (Įstatymo projekto straipsniu keičiamo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies nuostatos: „Pagal

prokuroro, ginančio viešąjį interesą, pareikštą ieškinį teismo sprendimu iš miško žemės įgijėjo paimamas ir perduodamas valstybės nuosavybės miško žemės plotas, kuris įsigytas pažeidžiant šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytus reikalavimus“), dėl kurio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai kyla pagrįstų abejonių, tačiau Teisės departamentas dėl šios nuostatos Išvadoje dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-2288 nepasisakė.

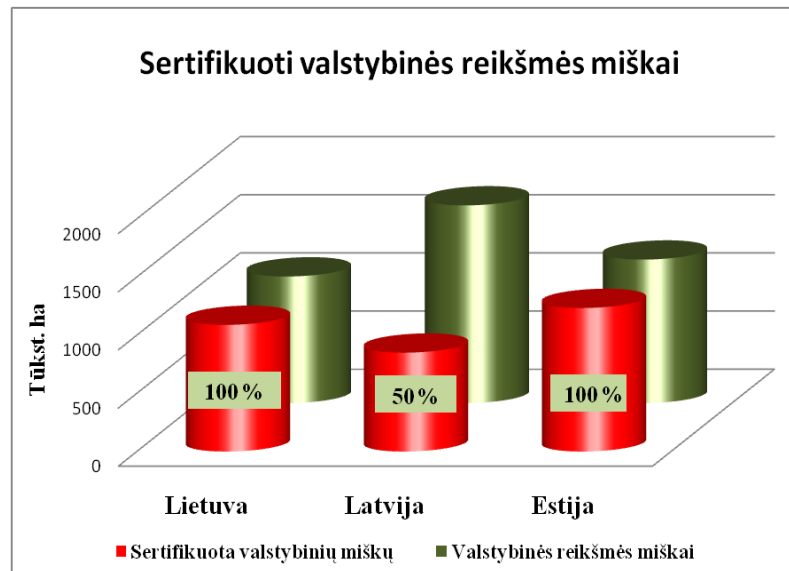
2.3.4. Europos teisės departamento pozicija

Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos savo išvadoje nurodė, kad su Europos Sąjungos teise suderinamais laikomi apribojimai, kurie pagrįsti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau - SESV) 52 straipsnyje nurodytais viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir jos sveikatos pagrindais arba kitais Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje įvardytais bendrojo pobūdžio privalomaisiais reikalavimais, kaip antai žemės nuosavybės pasiskirstymo išlaikymas, siekis aplinkai palankiu būdu valdyti žaliuosius plotus, aplinkos ir kraštovaizdžio apsauga. Manome, kad projektų aiškinamuosiuose raštuose nurodomos įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys iš esmės nėra tinkamos ir proporcingos, kad siūlomi ribojimai būtų pateisinti.

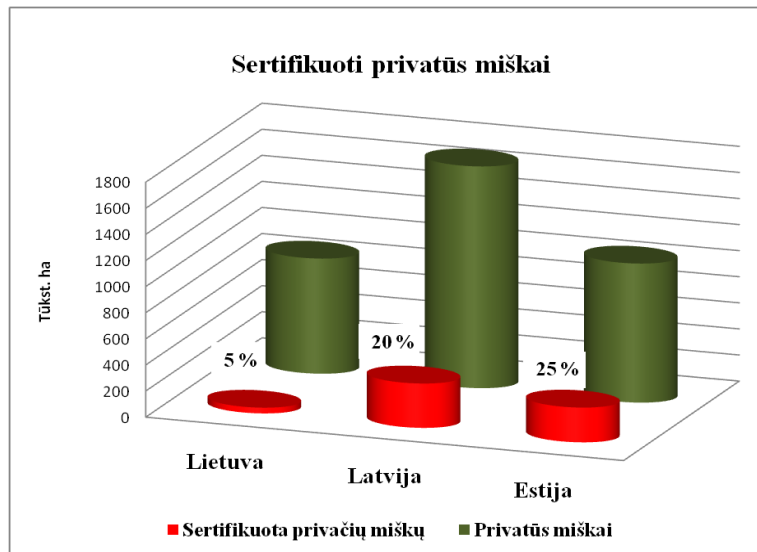
3. SERTIFIKAVIMAS

3.1. Miškų sertifikavimas Baltijos šalyse

Visi Lietuvos ir Estijos valstybinės reikšmės miškai yra sertifikuoti. Latvijoje sertifikuota tik pusė valstybinių miškų.

Lietuvoje mažiausia sertifikuota privačių miškų – 5 proc., planuojama, kad metų gale šis skaičius padidės iki 8 proc.

Tai sąlygoja valdų dydis, kuris yra mažiausias tarp Baltijos šalių. Mažų valdų savininkai, profesionaliai nevykdantys ūkinės veiklos savo miškuose, nesuinteresuoti miškų sertifikavimu.

3.2. Sertifikavimo nauda

Standarto įvedimas ir sertifikavimas naudingas visiems – miškų savininkai, valdytojai ir naudotojai, turėdami sertifikatą, gali įrodyti, kad jų tiekiamą žaliavą yra iš tinkamai tvarkomo miško. Medienos ir popieriaus produktus gaminančios įmonės gali rinktis, kokią žaliavą savo produktams įsigyti – pasirinkdamos medieną, paruoštą tokiuose miškuose, kurių tinkamas tvarkymas ir naudojimas patvirtintas sertifikatu, kuria teigiamą savo įmonės įvaizdį. Vartotojai, įsigydami sertifikuotus medienos gaminius, gali būti tikri, kad jų pirkiniai pagaminti iš tinkamai tvarkomo miško.

Sertifikavimas atskleidžia, ar miškų tvarkymas atitinka nustatytą standartą, kuris apima ekonominius, aplinkosauginius ir socialinius aspektus. Sertifikatus suteikia akredituotos sertifikavimo įmonės, kurios ir įvertina, ar miškas tvarkomas pagal nustatytus kriterijus, ir, jei taip, miško savininkui ar valdytojui išduoda tai patvirtinantį pažymėjimą (sertifikatą). Tinkamai tvarkomuose miškuose pagaminta mediena ir jos gaminiai gali būti pažymimi specialiu ženklu.

4. GALIMOS PASEKMĖS

4.1. Konkurencija

4.1.1. Nevienodos sąlygos privačių ir valstybinių miškų valdytojams

Valstybė ne tik vykdo ūkinę veiklą miškuose, bet ir yra miškų (dalies) savininkas bei reguliuotojas (priima šią veiklą reguliuojančius teisės aktus).

Valstybinių miškų urėdija yra valstybės įmonė, patikėjimo teise valdanti, naudojanti valstybinius miškus ir jais disponuojanti įstatymų nustatyta tvarka, taip pat vykdanči juose kompleksinę miškų ūkio veiklą, kuri apima miškų atkūrimą, priežiūrą, apsaugą, racionalų miškų išteklių naudojimą ir prekybą mediena bei miško ištekliais. Įmonė valdo apie pusę (1,088 mln. ha) Lietuvoje esančių miškų, kurie daugeliu atvejų yra koncentruoti stambiuose masyvuose. Tai sudaro palankesnes sąlygas efektyviau miškininkauti ir patirti mažesnius kaštus lyginant su smulkiais miško savininkais.

Aplinkos ministerija pradėdama 42 valstybės įmonių miškų urėdijų pertvarką nurodė, kad pagrindinės prielaidos tokiai pertvarkai yra:

a) Mažas miškų urėdijų veiklos efektyvumas dėl dubliuojamų bendrųjų funkcijų 42-uose atskiruose juridiniuose asmenyse;

b) Dėl nepakankamo ir epizodiško finansavimo bei skirtingo miškų urėdijų vadovų požiūrio į gamtotvarkos priemonių miškuose vykdymą neužtikrinama derama aplinkosauga ir miškų ekologinių funkcijų palaikymas;

c) Smulkių įmonių (miškų urėdijų) gyvybingumas palaikomas tiesiogiai miške dirbančių specialistų skaičiaus mažinimo (apie 30% per 10 metų) ir investicijų į miškus mažinimo (privalomieji darbai) sąskaita – mažėja socialinė ir aplinkosauginė grąža valstybei, prarandamos darbo vietos regionuose.

d) Išskaidyta prekyba mediena neskatina didelės apimties investicijų į šalies medienos pramonę – eksportuojama reikšminga dalis žaliavos, nekuriama pridėtinė vertė Lietuvoje

e) Neišnaudojami veiklos konsolidavimo privalumai dėl 42 atskirų juridinių vienetų (komplikuotos didelės apimties strateginės investicijos, veiklos efektyvumą mažinantys gamtinių ir ūkininkavimo sąlygų netolygumai tarp atskirų miškų urėdijų, neracionaliai panaudojama stambi miškų ūkio technika, nėra vieningos veiklos valdymo informacinės sistemos, naudojamos 5 skirtingos buhalterinės apskaitos programos ir t.t.);

f) Tiesiogiai miške dirbančių miškininkų specialistų darbo užmokestis tampa nekonkurencingas Lietuvos ir kaimyninių ES valstybių kontekste.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kalbama apie „Smulkių įmonių (miškų urėdijų) gyvybingumą“, turima galvoje vidutinį urėdijos valdomą 25000 ha plotą.

Viešojoje erdvėje ne kartą buvo minėta, kad urėdijų reorganizavimu (42 miškų urėdijos buvo apjungtos ir reorganizuotos į Valstybinių miškų urėdiją) siekiama padidinti valstybinių miškų valdymo efektyvumą ir ekonominį potencialą. Be to minėta, kad centralizavus medienos ruošą bus lengviau spręsti ir aplinkos taršos klausimus. Tačiau teikiant pasiūlymus riboti privačius didelius miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus, argumentais, kurie buvo išsakomi jungiant (t.y. stambinant) urėdijas, nesiremama.

Aplinkos ministerija, vykdydama pertvarką, nurodė ekonominius aspektus, arba, kitaip tariant, siekiamus tikslus:

a) užtikrinama didžiausia finansinė grąža valstybei, lyginant su daugybinių įmonių sektoriaus viduje modeliu (iki +25 proc. lyginant su dabartiniu);

b) sumažinami valdymo kaštai centralizuojant bendrąsias administracines funkcijas ir sumažinant teritorinių padalinių skaičių (po 10 mln. eurų įmonės lėšų ir iki 3 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų kasmet);

c) optimizuojamos didelės apimties strateginės investicijos į miškus, jų infrastruktūrą, miškų ūkio techniką, informacines ir kitas technologijas (vieniinga informacinė sistema, investicijų politika), racionaliausiai ir ekonomiškai efektyviai panaudojama turima miškų ūkio technika ir miškų infrastruktūra.

Akivaizdu, kad valdomo miško konsolidavimas viename juridiniame asmenyje šiandien jau davė teigiamų rezultatų valstybės įmonei. Savo interneto svetainėje Valstybinių miškų urėdija informuoja, kad Valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija pirmąjį šių metų pusmetį 6 procentais – iki 90,14 mln. eurų – augino pardavimo pajamas, 2,5 mln. eurų taupė sąnaudas ir sugeneravo 26 mln. eurų bendrojo pelno. Įmonės vadovas nurodo, kad „pradėjus centralizuotai valdyti pagrindinės veiklos procesus ir efektyviau išnaudojant turimus įmonės resursus, beveik pustrčio milijono eurų sumažinome sąnaudas“.

Apibendrinant galima teigti, kad valstybė, kaip miškų ūkio veiklos reguliatorius viena ranka siekia savo valdomų įmonių efektyvumo ir konkurencingumo didinimo, o kita – bando apriboti privataus kapitalo subjektų galimybes žengti tuo pačiu keliu.

Apribojus privataus kapitalo subjektų galimybę įsigyti didesnius miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus, būtų sudarytos nepalankios ir nelygios konkurencijos sąlygos privatiems ūkio subjektams lyginant su toje pačioje rinkoje veikiančia valstybės įmone. Tokiu būdu būtų nepagrįstai kuriamos valstybinės monopolijos ir iškraipoma konkurencija miškų ūkio rinkoje.

4.1.2. Nevienodos sąlygos privačių miškų valdytojams

Be to, dėl tokio ribojimo būtų sukurtos nelygios konkurencijos sąlygos ir atitinkamoje rinkoje veikiantiems privatiems ūkio subjektams – seniau veikiantys ir didelius miškų ūkio paskirties žemės plotus turintys ūkio subjektai atsidurtų palankesnėje padėtyje ir galėtų efektyviau vystyti savo veiklą nei tie, kurie galėtų įsigyti ne didesnius nei nustatyta miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus. Pavyzdžiui, valdydamas didelį miško plotą, miško savininkas turi galimybes užtikrinti nepertraukiamą medienos tiekimą medienos apdirbimo įmonėms, kas įtakoja aukštesnę medienos kainą, lyginant su smulkiais tiekėjais ir pan.

Nepavydėtinoje situacijoje atsidurtų subjektai, kurie planuodami investicijas (miško valdų supirkimas iki ūkininkavimui racionalaus dydžio, miško technikos įsigijimas ir pan.) ir jau pradėję vystyti veiklą susidurs su nepagrįstu apribojimu.

Akivaizdu, kad iki įstatymo priėmimo didelės miško valdas susipirkę subjektai turės ženklų konkurencinį pranašumą prieš mažuosius miškų valdytojus, kuriems kelias į konsolidaciją bus užkirstas.

Taigi, apribojus įsigyjamų miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus, didesnių miško plotų valdytojai būtų apsaugoti nuo galimos konkurencijos ir taptų privileijuotais ūkio subjektais.

4.1.3. Reikšmingas išėjimo iš rinkos kaštų padidėjimas

Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gairėse aptariamas ir išėjimo iš rinkos reguliavimas bei galima žala konkurencijai, jei šie kaštai padidėja.

Priėmus aptariamus įstatymų projektus (vieną iš jų) ūkio subjektui, kuris daug metų investavo į miškų ūkio veiklos konsolidaciją (supirko miško valdas iki racionalaus ūkininkauti dydžio, techniką ir pan.) ir galėjo tikėtis patirtų kaštų atsipirkimo ir pelno, parduodamas visą valdomą mišką vienu sandoriu (konsoliduotų valdų vertė didesnė), šią galimybę prarastų. Tokiam subjektui tektų savo valdomą mišką pardavinėti išskaidžius ir dalimis, kurios negalėtų viršyti įstatymo projektuose nurodyto dydžio.

4.2. Sąlygos korupcijai

4.2.1. Antikorupcinis vertinimas

Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad rengiant teisės akto, kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Šio įstatymo 16 straipsnyje nurodyta, kad numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas (teisės aktų ar jų projektų antikorupcinis vertinimas) atliekamas Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais.

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 16 punktas numato, kad teisės akto projekto rengėjas turi atlikti teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą, jeigu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su **žemėtvarka bei teritorijų planavimu**. Toks vertinimas nebuvo atliktas.

4.2.2. Kas kontroliuos Nacionalinę žemės tarnybą?

Projektuose numatoma plati Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – NŽT) kompetencija užtikrinant Projektų rengėjų siūlomą teisinį reguliavimą. Tačiau **nenustatyta, kaip sprendimus dėl teisių įsigyti miškų ūkio paskirties sklypą suteikimo, apribojimų nustatymo, sankcijų taikymo inicijuojanti NŽT bus atskirta nuo pačios savo priimtų sprendimų teisėtumo ir įgyvendinimo kontrolės.**

5. ATITIKIMAS KONSTITUCIJAI

Konstitucija: 23 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad „Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama“.

Projektas: „.....teismo sprendimu iš miško žemės įgijėjo paimamas ir perduodamas valstybės nuosavybėn miško žemės plotas, kuris įsigytas pažeidžiant įtvirtintus reikalavimus,...“

Įstatymo projekto rengėjai aiškinamajame rašte nenurodo ir nepaaiškina, kodėl, jų nuomone, dabartinis teisinis reglamentavimas, numatantis griežtus reikalavimus miško naudojimui, tinkamai neįgyvendina aplinkosauginių tikslų ir kodėl tokio tikslo įgyvendinimo negalima pasiekti keičiant (griežtinant) miško naudojimo teisinį reglamentavimą, o ne ribojant privačios nuosavybės teisę. Iš Įstatymo projekto aiškinamojo rašto apskritai nėra aišku, kodėl ir kuo remiantis nustatomas būtent toks maksimalaus miškų ūkio paskirties žemės dydis, leistinas turėti privačioje nuosavybėje.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad „Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama“. Siūlomas reglamentavimas, kai pagal prokuroro, ginančio viešąjį interesą, pareikštą ieškinį teismo sprendimu iš

miško žemės įgijėjo paimamas ir perduodamas valstybės nuosavybės miško žemės plotas, kuris įsigytas pažeidžiant įtvirtintus reikalavimus, nėra skirtas visuomenės poreikiams užtikrinti, nes remiantis Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimu (nutarime ypač išplėtotą nuosavybės teisės ribojimo doktrina): „Konstitucijoje nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams siejamas ne su tuo, kam paimta nuosavybė atiteks, bet su tos nuosavybės paėmimo tikslais – panaudoti daiktą visuomenės interesams, socialiai svarbiems tikslams, kuriuos pasiekti galima tik pasinaudojus konkrečiam paimamam daiktui individualiomis savybėmis; visuomenės poreikių negalima aiškinti kaip visais atvejais draudžiančių paimti nuosavybę ir ją perduoti privačiai nuosavybei; **ar nuosavybė yra paimama visuomenės poreikiams, lemia ne tai, koks subjektas (valstybė, savivaldybė, juridinis ar fizinis asmuo) vėliau taps šios nuosavybės savininku, o tai, ar nuosavybė, kuri buvo paimta iš savininko, tikrai buvo paimta dėl to, kad ji buvo reikalinga visuomenės poreikiams tenkinti**, t. y. Socialiai svarbiems tikslams, kuriuos pasiekti galima tik pasinaudojus konkrečiu paimamu turtu“.

Abejotina, jog miško žemės plotą galima pripažinti viešuoju interesu, nes viešas interesas yra tuomet, kai pažeidžiamos svarbiausios Konstitucijos ginamos vertybės: „Viešasis interesas gina <...> tik konstituciškai svarbų ir reikšmingą, pavyzdžiui, žmogaus teises ir laisves (susirinkimo, žodžio, saviraiškos laisvės), finansų sistemos stabilumą <...>“ Įstatymo projektų rengėjų siekis įtvirtinti tokį reglamentavimą, kelia abejonę, ar Įstatymo projektu nėra siekiama visų Lietuvos miškų nacionalizavimo.

Tai, kad Įstatymo projekto straipsniu keičiamo įstatymo 4 straipsnio 6 dalies nuostatoje įtvirtinta, jog „Valstybė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka asmeniui atlygina paimto miškų ūkio paskirties žemės sklypą ploto žemės įsigijimo kainą arba vidutinę rinkos vertę, jeigu vidutinė rinkos vertė yra mažesnė“, pagrįstai leidžia manyti, kad tai nėra sankcija (konfiskavimas) taikoma už įstatymo nuostatos pažeidimą, o būtent nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams, kai neegzistuoja visuomenės poreikis – būtina Konstitucijoje įtvirtinta nuosavybės teisės ribojimo sąlyga.

Įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti ribojimo pažeidimas šiuo atveju neatitinka visuomenės poreikių ar viešojo intereso pažeidimo ir iš esmės atsižvelgiant į sandorio dėl miškų ūkio paskirties civilinę prigimtį gali būti sprendžiamas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintais sandorio pripažinimo negaliojančiu pagrindais. Manytina, kad toks būdas būtų pakankamas įstatymo saugomiems interesams apginti.

Toks reglamentavimas yra ydingas dar ir dėl to, kad kaip savo išvadoje pastebėjo Teisės departamentas, Įstatymo projekto sąvokos yra neaiškios: „vertinamojoje projekto nuostatoje, apibūdinant tą patį objektą, vartojamos skirtingos sąvokos: „miškų ūkio paskirties žemės sklypas“, „miško žemė“. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal keičiamo įstatymo nuostatas sąvoka „miško žemė“ savo turiniu apima ne tik miškų ūkio paskirties žemę, bet ir miško žemės plotus, esančius kitos paskirties, pavyzdžiui, žemės ūkio paskirties, žemėje“, todėl abejotina įmanomas objektyvus tokios nuostatos įgyvendinimas. Remiantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 2 straipsnio 8 dalimi miškas – ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių skalsumas ne mažesnis kaip 0,3 ir kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, ir kita miško augalija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, kuriame medynas išretėjęs ar dėl žmonių veiklos ar gamtinių veiksnių jame laikinai medžių nėra (želdintinos miško aikštės, kirtavietės, žuvę medynai), todėl ginčijant maksimalią leistiną ribą viršijantį įsigijimą, kai maksimalią ribą viršija tik dalis sklypo, klausimas, kurią miško dalį, pavyzdžiui brandų mišką ar žuvusius medynus, turėtų perimti valstybė ir tokiais atvejais būtų formuojami atskiri miškų ūkio paskirties žemės sklypai, ar privatūs asmenys ir valstybė taptų bendraturčiais. Įstatymo projekte taip pat nenumatyta, kaip būtų sprendžiami klausimai dėl mažareikšmiškumo, jei maksimalus leistinas plotas po sudaryto sandorio viršijimas tik keliais arais.

6. Ar pagrįsti samprotavimai, kad visus Lietuvos miškus supirks užsienio korporacijos?

Viešojoje erdvėje ne kartą girdima diskutuojant apie tai, kad privačių miškų savininkai parduos savo miškus korporacijoms. O šios gviešiasi ir į valstybinius.

Daugiausia šiuo klausimu pasisakoma portale <http://www.gyvasmiskas.lt/>. Jame be aplinkosauginės ir politinės informacijos galima rasti daug agitacijos prieš įvykusią urėdijų reformą.

Pateiksime keletą citatų:

„Valstybiniai miškai priklauso visiems Lietuvos piliečiams, o ne korporacijoms!“ (...) „Tuo, kas prastūmė šią reformą iki Seimo, mano galva, turėtų susidomėti Valstybės saugumo departamentas (VSD)“

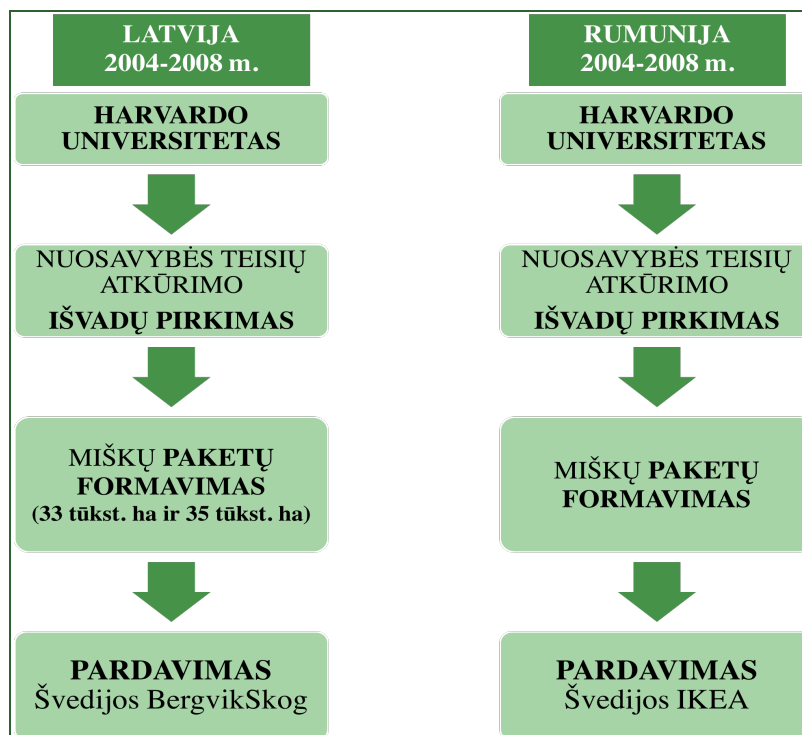
„Latvijoje ir Estijoje įvykdžius šią reformą – didžiosios dalies miškininkų neliko, specialistai išvaikyti, liko tik korporacijas ir stambų verslą aptarnaujantis personalas.“

„Skandinavijos kapitalo korporacijos yra nusitaikę į strateginius Lietuvos išteklius, taikiny – valstybiniai miškai. Lietuvos medienos oligarchai tik tarpinė grandis tranzitui įvykdyti. UAB „LIETUVA“ vyksta įtakos zonų („rinkos“) perbraižymas (vadinamas „reforma“).“

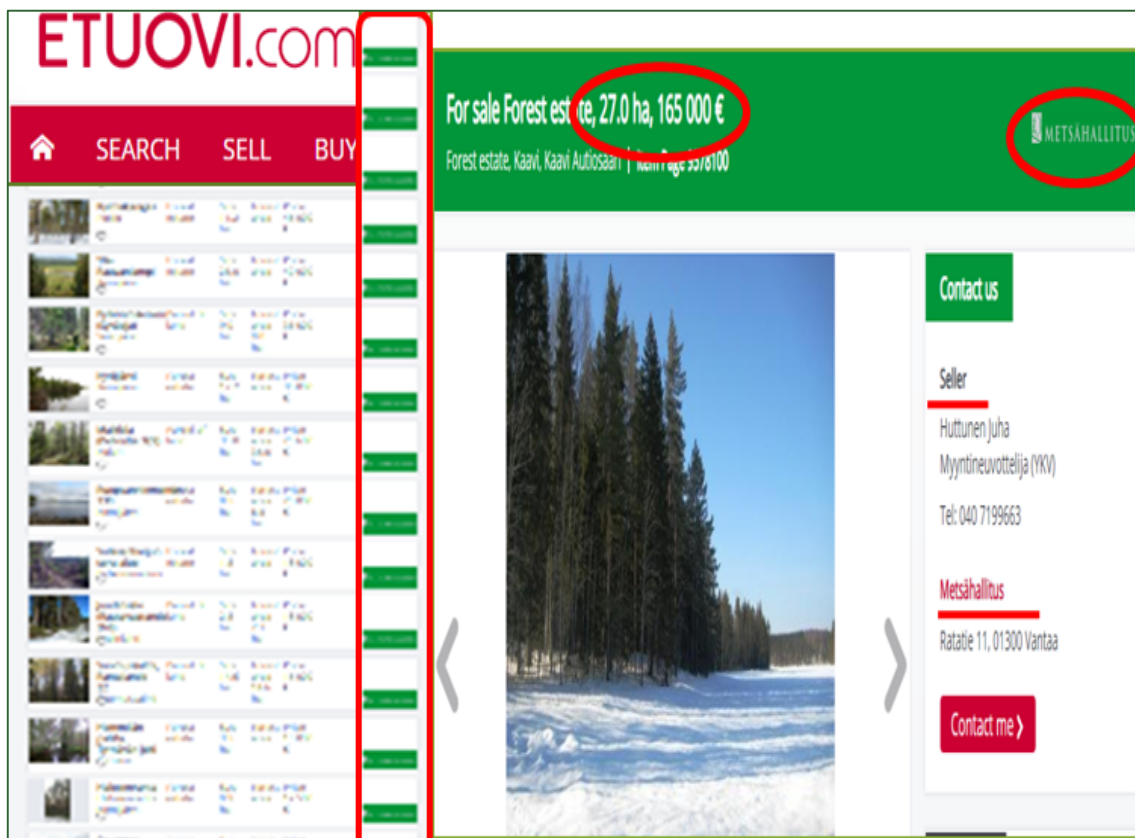
Kiek pagrįsti tokie nuogąstavimai? Visų pirma beveik visi valstybės valdomi miškai (o jų daugiau nei pusė) priskirti valstybinės reikšmės miškams. Tokie miškai pagal Konstituciją yra išimtinė valstybės nuosavybė ir negali būti privatizuojami. Lieka daugybė mažų privačių valdų, kurių konsolidavimas yra ilgai trunkantis ir nepigus procesas. Pažiūrėkime į kitų šalių patirtis ir pasimokykime iš jų.

7. KAIP PAVYKO SUFORMUOTI STAMBIAS MIŠKO VALDAS?

Daugiausiai stambių valdų per paskutinį dešimtmetį privataus kapitalo juridiniai asmenys supirko Rumunijoje, Latvijoje ir Suomijoje.

Suomijoje jau beveik dešimt metų Suomijos valstybinių miškų valdytojas "Metsähallitus" parduoda nedideles, nutolusias, įsiterpusias į privačias valdas, komercinės ar rekreacinės paskirties miško valdas. Per metus tokių plotų gali susidaryti 1000 ha.

Ne apribojimų nebuvimas sudarė sąlygas įsigyti didelius miškų plotus privatiems asmenims. Tai padarė valstybė, parduodama savo miškus, arba valstybė sudarė sąlygas supirkti nuosavybės atkūrimo dokumentus.

8. ES ŠALIŲ PATIRTIS

Senosios ES valstybės neturėjo arba atsisakė apribojimų. Pvz. Švedijoje apribojimai panaikinti 1992 m.

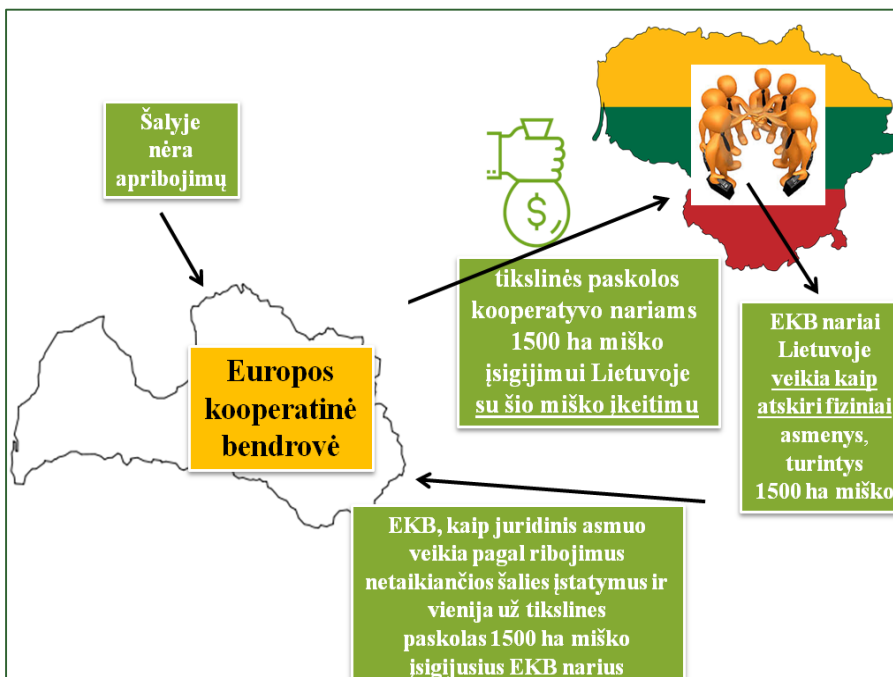
Dalis naujų ES valstybių pereinamuoju laikotarpiu buvo nustačiusios apribojimus. Populiariausias – ribojimas įsigyti žemę užsieniečiams. Jis buvo grindžiamas nuogastavimais, kad miškus supirks užsienio korporacijos. Panaikinus apribojimus, šis nuogastavimas nepasitvirtino.

Dalis ES valstybių išreiškė susirūpinimą, kad jų miškuose ūkinę veiklą vykdytų atitinkamos kvalifikacijos ir patirties turintys subjektai. Tokius apribojimus, įgyjant žemę, šios šalys įtvirtino įstatymuose (pvz. Estija).

Dalis ES valstybių yra nustačiusios apribojimus, susijusius su urbanistine plėtra. Tai yra savivaldybės, seniūnijų atitinkamų leidimų arba kaimynų sutikimo gavimas, prieš įgyjant sklypą, kuriame numatoma statyti statinius.

9. ABEJONĖS DĖL SUDERINAMUMO SU KITAIS TEISĖS AKTAIS

Įvedus planuojamus apribojimus, Lietuva praras dalį surenkamų mokesčių. Pvz. pagal Europos kooperatinių bendrovių įst. 1 str. 3 d. (*Lietuvos teisės normos taikomos tik jeigu buveinė yra Lietuvoje*), dalis Europos kooperatinių bendrovių ir Europos ekonominių interesų grupių mokesčių bus mokama kitose šalyse.

Mokesčiai būtų mokami ne Lietuvoje, o šalyje, kurioje yra registruota Europos kooperatinės bendrovės buveinė.

Ribojimai neveiks ir dėl ES reglamentų reguliavimo ir laisvo kapitalo judėjimo ES. Pvz. Ekonominų interesų grupių įstatymas ir 1985-07-25 d. Tarybos Reglamentas (EEB) Nr. 2137/85 dėl Europos ekonominių interesų grupių.

10. LIETUVOS SUBJEKTŲ DISKRIMINAVIMAS ĮSIGYJANT MIŠKĄ

Miškų įstatymi 4 str. Nuosavybės teisė į miškus ir valstybinės reikšmės miškai:

1. Miškas nuosavybės teise gali priklausyti valstybei, fiziniams ir juridiniams asmenims bei užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, tačiau turinčioms civilinį teisumą pagal tų valstybių įstatymus. Užsieniečiai, užsienio juridiniai asmenys, užsienio valstybėse įsteigtos organizacijos, neturinčios juridinio asmens statuso, tačiau turinčios civilinį teisumą pagal tų valstybių įstatymus, mišką turi teisę įsigyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo konstitucinio įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos miškuose pagal plotą vyrauja valstybinė miškų nuosavybė.

Pagal tokią formuluotę Lietuvos miškus įsigyti turi teisę užsienio investiciniai fondai, bet ne Lietuvos.

11. APIBENDRINIMAS

Neabejojame visų (tiek miškininkų, tiek gamtininkų, tiek Seimo narių, tiek verslininkų) noras ir siekis, kad Lietuvoje augtų ir klestėtų miškai. Deja, nors siekiai ir vienodi, bet supratimas kaip jį įgyvendinti – skirtingas.

Vieni mišką mato, kaip gerai pasodintų medžių tinkamą priežiūrą (retinimai, sanitarinė ir priešgaisrinė apsauga), auginimą iki kirtimo brandos. Siekiama, kad miške priaugtų kuo daugiau vertingos medienos.

Kiti mišką gali matyti, kaip neliečiamą teritoriją, kurioje leidžiama vyksti procesams pagal gamtos dėsnius.

Treti mato galimybę miške išaugintą medieną paversti aukštos pridėtinės vertės produktu.

Bet kurio iš šių tikslų fanatiškas siekimas gali padaryti didelę žalą kitiems interesams.

Išmintingas ir subalansuotas reglamentavimas, kuris vienodai tenkina aplinkosauginius, socialinius ir ekonominius poreikius, turėtų būti nuolatinė siekiamybė. To pasiekti be plataus dialogo, išklausant visas suinteresuotas puses, tikrai nepavyks.

Dirbkime visi kartu!

Šaltiniai:

1. http://www.amvmt.lt/Images/Veikla/STAT/MiskuStatistika/2017/Metrastis_2017_CD.pdf
2. http://www.stat.ee/publication-2018_quarterly-bulletin-of-statistics-estonia-2-18
3. <https://www.eramets.ee/forests-in-estonia/>
4. https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/skaitlifakti_EN_2018web.pdf
5. http://www.cepf-eu.org/sites/default/files/document/LMIB_fakti.pdf
6. <https://forest.lt/go.php/lit/Latvijoje-vyksta-privaciu-misku-palaipsne-konsolidacija/5857>
7. <http://www.cepf-eu.org/page/family-forestry>
8. https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/01/28/25/Publiskais_parskats_2017.pdf
9. <http://www.gyvasmiskas.lt/misku-reforma-tai-ko-jums-nepasakoja-ziniasklaida-informacinis-koncentratas/>
10. <https://www.occrp.org/en/investigations/4990-ikea-s-forest-recall>
11. <https://www.etuovi.com/yritys/326/metsahallitus/myytavat-maajametsatilat/326/metsahallitus/plots-for-sale?sc=A326E-A326E&page=1&so=pra&locale=en>
12. <https://en.laatumaa.fi/plots/>
13. <http://www.gyvasmiskas.lt/misku-reforma-tai-ko-jums-nepasakoja-ziniasklaida-informacinis-koncentratas/>